

HASNIJA BERBEROVIĆ - ZABORAVLJENA UČITELJICA

- PRILOG HISTORIJI MUSLIMANSKOG
ŠKOLSTVA U BOSNI I HERCEGOVINI

Mina KUJOVIĆ

Sažetak

U Bosni i Hercegovini je prva Bošnjakinja položila učiteljski ispit tek 1909. godine. Bila je to Hasnija Berberović, koja je radila kao učiteljica 29 godina (1909-1938) u Muslimanskoj osnovnoj i višoj djevojačkoj školi u Sarajevu, u prvoj polovini 20. stoljeća, u periodu dva različita državna okvira (Austro-Ugarska i Kraljevina SHS/Jugoslavija). Tridesetih godina 20. stoljeća je radila i kao upravnica Gajretovog konvikta za djevojke u Sarajevu, bila je članica i aktivistkinja ženskog kulturnog društva „Gajret“ i jedna od osnivačica i prva predsjednica muslimanskog ženskog udruženja „Osvitanje“ u Sarajevu.

Radila je kao učiteljica i aktivistkinja u kulturno-prosvjetnim društvima u periodu u kojem to djelovanje nije bilo jednostavno, jer je žena u islamu ravnopravna, ali među muškarcima nije.

Bosna i Hercegovina je okupacijom od strane Austro-Ugarske monarhije 1878. godine, ušla u sastav jedne velike evropske carevine. Ova okupacija je naročito teško pala bosanskohercegovačkim muslimanima koji su se sporo mirili sa činjenicom da su podanici jedne kršćanske države. Zbog toga su se držali svoje vjere i načina življenja (tradicija), a odbijali sve novine koje su bile tekovine modernog evropskog načina života, dok su školovanje ženske djece čak i ignorirali.

Međutim, usvajanje tekovina zapadne kulture bila je historijska neminovnost, pa su vremenom mnoge od njih usvojili i bosanskohercegovački muslimani, od kojih je školovanje muslimanske ženske djece i djevojaka išlo mukotrpno i veoma sporo.

Nakon raspada Austro-Ugarske monarhije 1918. godine, Bosna i Hercegovina je ušla u sastav novoformirane Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (kasnije Kraljevina Jugoslavija), koja nije bila naročito naklonjena pripadnicima islamske vjere. Ni u okvirima nove države, u kojoj je uvedeno obavezno osnovno školovanje djece, pripadnika svih konfesija i oba spola, odnos muslimana prema državnim školama, naročito školovanju muslimanske ženske djece, nije bio ništa bolji nego u periodu austrougarske uprave.

U jednoj takvoj kulturnoj sredini, Hasnija Berberović je uspjela da se izbori za svoje obrazovanje, ali i da aktivno utječe na obrazovanje i radno osposobljavanje muslimanskih žena i djevojaka. To je provodila radom u Muslimanskoj osnovnoj školi kao učiteljica, u Ženskom Gajretovom konviktu kao upraviteljica, te aktivnostima u kulturno-prosvjetnim društvima, organiziranjem analfabetskih tečajeva i kurseva namijenjenih muslimankama za obuku u krojenju, šivanju i vezu, te držanjem raznih prigodnih predavanja.

Ono što je postigla Hasnija Berberović radeći na vlastitom obrazovanju, kao i obrazovanju i osposobljavanju muslimanskih žena i djevojaka, zaslužuje našu pažnju i divljenje, jer je ostvareno u periodu kad je to bilo izuzetno teško ostvariti.

Hasnija Berberović
1926. godine

Biografski podaci

Prema Službeničkom listu (dosjea), učiteljica Hasnija Berberović je rođena u oktobru/listopadu 1893. godine u Sarajevu.¹ Živjela je s majkom i bratom u porodičnoj kući u ulici Čebidžijina. Majka joj je bila Mulija rođena Porča, a otac rahmetli Zahid. Brat Uzeir Berberović je također bio učitelj.

Hasnija je završila četiri razreda Osnovne muslimanske djevojačke škole u Sarajevu i tri razreda (godišta) produžnog tečaja pri istoj školi.²

Školovanje je završila 1909. godine, a ispit za pomoćnu učiteljicu je položila 15. maja/svibnja³, te odmah dobila priliku da sa šesnaest godina radi kao pomoćna učiteljica u nižim razredima Muslimanske djevojačke škole u Sarajevu.⁴ Kao pomoćna učiteljica je radila do 1914. godine, kad je 30. svibnja/maja položila ispit zrelosti dobrim uspjehom. Ispit je položila pri Zemaljskoj ženskoj školi u Sarajevu „kao privatistica“.⁵

Godine 1916., 13. travnja/aprila je položila ispit za „definitivnu“ učiteljicu sa vrlodobrim uspjehom, pri Ispitnom povjerenstvu za učiteljsku službu u osnovnim školama u Sarajevu, te tako ste-

1 Arhiv Bosne i Hercegovine (ABH), „Zbirka službeničkih listova (dosjea) vladinih uposlenika“ (1878-1945) Svi navedeni biografski podaci, kao i fotografija, uzeti su iz Službeničkog lista Hasnije Berberović koji se nalazi u ovoj arhivskoj zbirci. Na svim dokumentima je navedena 1893. kao godina njenog rođenja, a samo u obrazloženju uz Diplomu zrelosti kao godina rođenja je navedena 1892. godina.

2 Godine 1894. otvorila je Zemaljska vlada privatni tečaj za obrazovanje muslimanskih djevojčica u dobi od 7 do 14 godina. Tečaj je otvorila Olga Hörman uz pristanak reis-ul-uleme. Na njemu se učilo čitanje, pisanje, „račun“ i ženski ručni rad. Tečaj je 1897. godine pretvoren u Osnovnu školu za muslimanske djevojčice. Škola je imala četiri razreda. Godine 1901. dodan je toj muslimanskoj ženskoj školi trogodišnji produžni tečaj s ciljem da radi na daljem obrazovanju muslimanskih djevojaka. Nastava ovog tečaja odgovarala je otprilike nastavi trirazrednih viših djevojačkih škola. Svršene učenice ovog tečaja postavljale su se ponekad za učiteljice ženskih mekteba. Ovaj trirazredni produžni tečaj za dalje obrazovanje muslimanki prešao je poslije u četvero razredni sa karakterom više djevojačke škole. Godine 1913. tačnije 9. rujna/avgusta, otvoren je u osnovnoj i višoj djevojačkoj muslimanskoj školi u Sarajevu trirazredni tečaj za obrazovanje učiteljica Muslimanki. Taj tečaj su mogle pohađati muslimanke koje su svršile višu djevojačku školu.

Nakon što je Bosna i Hercegovina ušla u sastav nove države, Kraljevine SHS došlo je do reformi u školskom sistemu. Škola je razdvojena pa je Osnovna muslimanska djevojačka škola postala 1922. godine VII narodna osnovna škola, a Viša muslimanska djevojačka škola je spojena sa Trgovačkom školom i bila je mješovitog tipa.

3 Iz Svjedočanstva sa završnog ispita u produžnom tečaju saznajemo da je Hasnija polagala sljedeće predmete: Nauka o vjeri, Jezikoslovlje i to čitanje i gramatika, Usmeni i pismeni izražaj misli, Zemljopis, Povijest, Prirodopis i nauka o zdravlju, Prirodoslovlje, Računstvo i geometrija, Geometrijsko i prostorno crtanje, Ženski ručni rad, Postupanje s djecom i vještina u nastavi, Kuhanje i Spoljno lice pismenih radnji. Iz svih predmeta je dobila opisne ocjene *izvršno* i konačna ocjena je bila *odlika*.

4 U obrazloženju Svjedočanstva zrelosti je navedeno da je rođena u oktobru 1892. Godini, pa je prema ovome učiteljica Berberović počela raditi sa 17 godina.

5 Njena matična škola joj nije snosila troškove plaćanja komisije koja je bila u okviru državne (zemaljske) škole.

kla formalne uvjete da može raditi kao samostalna učiteljica.⁶

U Muslimanskoj osnovnoj školi u Sarajevu je radila kao učiteljica sve do penzioniranja 1939. godine i za to vrijeme prošla sve stepene u službeničkom napredovanju, kao i platne razrede. Prvu zakletvu *da će vjerno služiti caru i kralju* je položila 8. ožujka/marta 1909. godine, dok je drugu, *vladajućem kralju Aleksandru*, položila 22. kolovoza/ septembra 1921. godine, a treću i posljednju, *kralju Petru II i Otadžbini*, 10. oktobra/ listopada 1934. godine.

Nakon 29 godina efektivne službe u prosvjeti, rada u Muslimanskoj osnovnoj školi i Ženskom Gajretovom konviktu, zbog bolesti je 7. novembra/ studenog 1939. godine penzionirana.⁷

Učiteljica Hasnija Berberović je bila veoma savjesna u svom radu, što se vidi iz godišnjih ocjena školskih inspektora. U svim izvještajima je navedeno da je veoma savjesno obavljala svoju službu.⁸

U Službeničkom listu nalazimo još podatke da je učiteljica Hasnija Berberović bila aktivna u kulturno-prosvjetnim društvima, te da je bila neudana.⁹

6 Predsjednica ispitnog povjerenstva je bila Jagoda Truhelka, a jedan od članova je bio Ahmet Burek, pred kojim je polagala vjeronauku. Hasnija je polagala sljedeće predmete: Nauka o vjeri, Pedagogija, Praktična vještina u nastavi, Srpsko-hrvatski jezik, Matematika, Zemljopis, Povijest, Prirodopis, Fizika i Kemija, Kućanstvo i vrtlarstvo, Prostorno crtanje, Krasnopis, Ženski ručni rad i Gramatika. Ispitna komisija je učiteljicu Berberović proglasila *vrlo sposobnom* za rad u osnovnim školama.

7 Rješenje Ministarstva prosvete Kraljevine Jugoslavije - Odeljenje za narodne škole, III - 57197, od 7. 11. 1939. Iz dostupnih arhivskih izvora nije se moglo utvrditi koliko je dugo uživala svoju zasluženu penziju u visini mjesečnih primanja od 1.475,40 dinara. Posljednji podatak je da je zbog ozbiljne bolesti smještena u duševnu bolnicu, te da se njena penzija treba deponirati u sudu dok se ne steknu uvjeti da je ona ili neko ovlašten ne podigne.

8 Prema Listu ocjenjivanja školski inspektori su navodili da učiteljica Berberović voli svoj poziv i djecu. U jednoj od ocjena, školski inspektor je 1917. godine zapisao: *Učiteljica Hasnija Berberović je dobroćudna, dobro uzgojena, teži da usavrši svoju stručnu naobrazbu te pripravljaajući se za svaki sat savjesno, polučila je u svom radu dobar uspjeh. Njezino je moralno i političko vladanje posvema korektno.* U postupanju sa djecom bila je *roditeljski blaga* i uvijek je bila *marljiva i predana svome poslu koji voli i cijeni*. Godine 1935. je već počela bolovati, pa je inspektor, između ostalog, napisao: *Mnogo se trudi za uspjeh u radu, ali nema dovoljno umješnosti i okretnosti.* Zapažamo da je tokom rada učiteljica Berberović bila veoma rijetko na bolovanju, a nakon 1935. godine je sve do penzioniranja 1939. bila često na bolovanju.

9 Hasnija je voljela svoj poziv pa je žrtvovala brak i udaju kako bi mogla biti učiteljica i prosvjetiteljica. Prema § 2 i 28 Zakona o pravima i odnošajima učiteljstva iz 1913. godine, učiteljice su mogle, ako žele da rade u školi, da se udaju samo za učitelja ili ostanu neudane. Ako se udaju za nekog iz drugog staleža morale su, u skladu sa odredbom Zakona, napustiti službu. Možda je to bio razlog da je učiteljica Berberović ostala neudana..

Rad u muslimanskom ženskom udruženju „Osvitanje“ Sarajevo (1919-1930)

Učiteljica Hasnija Berberović je bila „društveno“ veoma aktivna u posljednjim godinama Prvog svjetskog rata, a naročito u prvoj deceniji, kad je Bosna i Hercegovina ušla u sastav Kraljevine SHS/Jugoslavije. Već 25. januara/siječnja 1919. godine, ona je u Privremenom odboru ženskih aktivistkinja.¹⁰ Aktivistkinje su se putem oglasa obraćale i ženama i muškarcima (*Draga braćo i sestre*), te im objašnjavale da je nepismenost i radna neosposobljenost muslimana glavni krivac za njihov težak materijalni i društveni položaj. One su pozivale žene da se *pokrenu i aktiviraju kako bi izišle iz neznanja*, a da će im aktivistkinje ovog Privremenog odbora pomoći u tome putem analfabetskih tečajeva, osnivanjem škola za šivenje i vez, organiziranjem ženskog *umijeća i rada te njihovom unovčenju*.¹¹

Članice Privremenog odbora su 3. aprila/ travnja 1919. godine osnovale udruženje muslimanki Sarajeva „Osvitanje“.¹² Prva predsjednica ovog udruženja bila je učiteljica Hasnija Berberović, a tajnica učiteljica Nafija Baljak.¹³

Glavne aktivnosti članica udruženja „Osvitanje“ u Sarajevu bilo je otvaranje analfabetskih tečajeva za opismenjivanje muslimanskih žena i djevojka, te otvaranje kurseva za njihovo radno osposobljavanje kroz obuku u krojenju, šivenju i vezu. Članice Udruženja su željele da žene i djevojke kod svojih kuća privređuju i prodajom svojih rukotvorina nešto zarade za sebe i za familiju.¹⁴ Učiteljica Berberović, kao predsjednica društva, bila je najagilnija. Vodila je bezbrojne kurseve za polaznice analfabetskih tečajeva i radila na organiziranju raznih drugih kurseva za radno osposobljavanje brojnih polaznica, muslimanskih djevojaka i žena. Bio je to zahtjevan posao za mladu učiteljicu; žensko udruženje „Osvitanje“ nije imalo svojih prostorija, a

10 U Odboru su još bile učiteljice: Rasema Bisić, Almasa Iblizović, Šefika Bjelavac, Umija Vranić i Asifa Širbegović.

11 ABH, *Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu* (ZV BiH), b.b. šifra 86/136 - 1919.

12 ABH, *Kraljevska banska uprava Drinske banovine*, IV-42690/1930.

Zemaljska vlada je odobrila Pravila Udruženja pod br. 68016/1919, ali nemamo podataka o broju članica iz 1919. godine. Prema jednom anketnom upitniku, udruženje žena muslimanki „Osvitanje“ je 1930. godine imalo 150 članova. U istom upitniku je navedeno da je bilo 27 utemeljačica udruženja „Osvitanje“.

13 U tom periodu malobrojne muslimanske učiteljice su bile jedine školovane među muslimankama, jer su bosanskohercegovački muslimani teško pristajali na školovanje ženske djece.

14 Ovo je bio težak period jer su brojne familije tokom Prvog svjetskog rata ostale bez svojih hranitelja. Mnogi su se iz rata vratili kući ranjeni pa su bili nesposobni za privređivanje. Veliki dio muslimanskih familija je ostao bez redovnih prihoda zbog agrarne reforme, pa se prodavala ušteđevina, dragocjenosti, kako bi se djeca prehranila a onda je vremenom i toga nestalo.

od države je putem Ministarstva za trgovinu i obrt imalo redovnu donaciju od 2000 dinara, koja je, s obzirom na potrebe, bila neznatna.

Hasnija Berberović je bila predsjednica udruženja muslimanki „Osvitanje“ u Sarajevu od 1919. do 1930. godine.

Rad u „Gajretovom“ ženskom odboru Sarajevo

Početak trećeg desetljeća dvadesetog stoljeća u Bosni i Hercegovini su se počeli osnivati i „gajretovi“ ženski mjesni odbori, koji su odigrali pozitivnu ulogu u propagiranju školovanja muslimanske ženske omladine i čitavog niza drugih akcija kulturno-prosvjetnog i socijalnog karaktera (rad na opismenjivanju žena, otvaranje domaćičkih škola, organizacija i održavanje priredbi i dr.).¹⁵ Gajretov ženski odbor u Sarajevu je osnovan 1921. godine i odmah mu je pristupila učiteljica Hasnija Berberović kao predsjednica ženskog udruženja „Osvitanje“ u Sarajevu.

Otvaranje domaćičkih škola, kao specifičnih ustanova za žene, bilo je u domenu Ministarstva prosvjete, ali su i ženski odbori Muslimanskog kulturno-prosvjetnog društva „Gajret“ bili naročito aktivni u radu i organiziranju ovih škola. Učiteljice, a među njima naročito Hasnija Berberović, bile su najviše angažirane u propagiranju da se što više djevojaka upisuje u ove škole. Tako je na inicijativu „Gajretovog“ ženskog odbora u Sarajevu otvorena Državna domaćička škola 1. augusta/rujna 1930. godine, koju je pohađalo 35 muslimanki.¹⁶

Na inicijativu Ženskog mjesnog odbora Gajreta, u Sarajevu je otvoren u iznajmljenoj privatnoj kući u blizini Muslimanske osnovne i više djevojačke škole (ul. Kečina) Gajretov ženski konvikt. Prva voditeljica konvikta (prefektica), na prijedlog Edhema Mulabdića, bila je učiteljica Hasnija Berberović.¹⁷ Prva upraviteljica, mlada agilna učiteljica, bila je veoma poslovna pa, sudeći po izvještajima koje je 1921. godine dostavila Središnjem odboru Gajreta, uspjela je da konvikt za muslimanske djevojke dobro funkcionira. Povodom malog sukoba sa Središnjim odborom Gajreta u Sarajevu¹⁸, Edhem Mulabdić,

15 Muslimansko kulturno-prosvjetno društvo „Gajret“ je osnovano u Sarajevu 1903. godine i djelovalo sve do 1941.

16 Kemura Ibrahim, *Uloga Gajreta u društvenom životu muslimana*, Sarajevo, 1986. str. 317

17 U Službenčkom listu Hasnije Berberović nisu evidentirani prekidu u učiteljskoj službi, pa je prema dostupnim arhivskim podacima radila paralelno dva posla: predavala u školi i upravljala Ženskim konviktom. Kao prva upraviteljica imala je dosta posla, jer je konvikt bio smješten u privatnoj kući koju je trebalo popraviti i prilagoditi za smještaj novih mladih stanovnica. Trebalo je obezbijediti inventar, hranu, odjeću i obuču.

18 Zbog primjedbi aktiviste iz „Gajretovog“ glavnog odbora

direktor Muslimanske osnovne i više djevojačke škole u Sarajevu je pisao Središnjem odboru Gajreta, i tom prilikom za učiteljicu Hasniju Berberović je, između ostalog, napisao: .. *Hasnija je prva ustala u našoj zapaljenoj sredini s idejom osnutka ženskog društva muslimanskog, prva povelala prvi naš ženski konvikt i to prva u svemu (...)* Mislim iskreno i otvoreno, da Hasnija vodi konvikt bez prigovora i da bi joj se taj posao mogao i dalje povjeriti.¹⁹

Hasnija Berberović je od otvaranja, 1920. do 1927. godine uspješno vodila prvi internat za muslimanske djevojke koje su željele da se školuju.²⁰

Učestvovanje na Kongresu muslimana intelektualaca održanom 1928. godine u Sarajevu

U povodu obilježavanja 25 godina rada Muslimanskog kulturno-prosvjetnog društva „Gajret“, u Sarajevu je održan kongres muslimana intelektualaca. Na Kongresu je aktivno učestvovala i Hasnija Berberović, pa je izabrana i u Egzekutivni (izvršni) odbor Kongresa koji je bio zadužen da okupi svu muslimansku inteligenciju, bez obzira na politička opredjeljenja, jer je program koji je usvojio Kongres iziskivao saradnju cjelokupne inteligencije.²¹ Na Kongresu je Hasnija govorila o položaju muslimanskih žena, te zagovarala njihovo obrazovanje i osposobljavanje za privređivanje putem raznih kurseva.²²

Zaključak

U Bosni i Hercegovini je prva Bošnjakinja položila učiteljski ispit tek 1909. godine. Bila je to Hasnija Berberović, koja je radila kao učiteljica 29 godina (1909-1938) u Muslimanskoj osnovnoj i višoj djevojačkoj školi u Sarajevu, u prvoj polovini 20. stoljeća, u periodu dva različita državna okvira (Austro-Ugarska i Kraljevina SHS/Jugoslavija).

na ponašanje pitomica (nisu znale da koriste viljuške i slabo su izlazile u šetnju), Odbor je htio da pored Hasnije u konvikt zaposli još jednu funkcionarku čemu se je ona protivila.

19 ABH, MKPD „Gajret“ 2560/1921

20 U jednom od svojih prvih izvještaja Središnjem odboru „Gajreta“ u Sarajevu, Hasnija Berberović je napisala da je otvaranje internata za muslimanke pobudilo dosta pažnje i kod vanjskog svijeta, što se vidi iz toga da su ga posjećivale vrlo uvažene ličnosti ne samo iz države SHS nego se je nalazilo posjeta i iz Francuske, Amerike. (ABH, MKPD „Gajret“, br. 1140/1921)

21 Egzekutivni odbor muslimana intelektualaca konstituirao se u sastavu: počasni predsjednik: reis-ul-ulema Čaušević, predsjednik: ing. Hajdar Čekro, potpredsjednici: Husein Kadić, Šukrija Kurtović, tajnici: Ševkija Bubić i Hamdija Mulić. U širi odbor izabrani su još i: Derviš M. Korkut, dr. Zaim Šarac, Šerif Bubić, Mustafa Bukvica, Abdulah Bušatlić, Hasnija Berberović, Sadija Nikšić, Sakib Korkut, Joka Šiljak, Mehmedalija Jalovčoč, Utzeir Biser (Tok proslave „Gajretove“ dvadesetpetogodišnjice, „Gajret“, IX/1928, str. 351

22 Tok proslave „Gajretove“ dvadesetpetogodišnjice, „Gajret“, IX/1928, str. 271

Tridesetih godina 20. stoljeća je radila i kao upravnica Gajretovog konvikta za djevojke u Sarajevu, bila je članica i aktivistkinja ženskog kulturnog društva „Gajret“ i jedna od osnivačica i prva predsjednica muslimanskog ženskog udruženja „Osvitanje“ u Sarajevu. Zbog svega navedenog, Hasnija Berberović zauzima značajno mjesto u historiji

bosanskohercegovačkog muslimanskog školstva, jer je bila među prvim Bošnjakinjama koje su „izašle iz kuće“.

Radila je kao učiteljica i aktivistkinja u kulturno-prosvjetnim društvima u periodu u kojem to djelovanje nije bilo jednostavno, jer je žena u islamu ravnopravna, ali među muškarcima nije.

Summary

A Contribution to the History of Muslim Education in Bosnia and Herzegovina
ONE FORGOTTEN TEACHER – HASNIJA BERBEROVIC

Mina Kujovic

It wasn't until 1909 that the first Bosniak woman in Bosnia and Herzegovina passed the teacher certification exam. Her name was Hasnija Berberovic who worked as a teacher for 29 years (1909-1938) in the Muslim primary and higher girls' school in Sarajevo in the first half of the 20th century, during the period of two different states (Austria-Hungary and the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes). In the 1930's she worked as a principal of the Gajret Convict for girls in Sarajevo, a member and an activist of the women's society 'Gajret' and one of the founders and the first president of the Muslim women's society 'Osvitanje' in Sarajevo.

She had worked as a teacher and an activist in cultural and educational organizations during a period when any such activity wasn't simple because a woman in Islam is equal but when among men, she isn't.

الموجز

إسهام في تاريخ النظام التعليمي عند المسلمين في البوسنة والهرسك
معلمة منسية – حسنية بريروفيتش

مينا كويوفيتش

المعلمة حسنية بريروفيتش. أول سيدة بوشناقية نجحت في امتحان المعلمين في البوسنة والهرسك. وكان ذلك سنة ١٩٠٩. عملت حسنية بريروفيتش معلمة ٢٩ عاما (١٩٠٩-١٩٣٨) في مدرسة المسلمين الابتدائية وفي مدرسة البنات العليا في سراييفو. في النصف الأول من القرن العشرين. في فترة نظامي حكم مختلفين (الإمبراطورية النمساوية الهنغارية ومملكة يوغوسلافيا). وفي الثلاثينات من القرن العشرين عملت مديرة لمدرسة البنات الداخلية التابعة لجمعية "عُيْرَت" في سراييفو. وكانت عضوا نشطا في نادي "عُيْرَت" الثقافي النسائي. وكانت إحدى المؤسسات لجمعية النساء المسلمات "الإصباح" ومديرتها الأولى في سراييفو. عملت معلمة وناشطة في الجمعيات الثقافية التعليمية في الفترة التي لم يكن من السهل فيها على المرأة أن تمارس هذا النوع من النشاطات. فبالرغم من أن المرأة متساوية مع الرجل في الإسلام. لكنها ليست كذلك بين الذكور.